

Brussel, 2 december 2025
(OR. en)

15814/25

CULT 139
CULT HERIT 26
AUDIO 122
RELEX 1542
COHOM 176
SOC 799
JEUN 242
DIGIT 251
RESUA 32
EDUC 467

RESULTAAT BESPREKINGEN

van: het secretariaat-generaal van de Raad

aan: de delegaties

Betreft: Conclusies van de Raad over de strategische rol van cultuur, cultureel erfgoed en audiovisuele werken bij het hooghouden van de Europese waarden en democratische veerkracht

De delegaties vinden in de bijlage de bovengenoemde conclusies, die de Raad (Onderwijs, Jeugdzaken, Cultuur en Sport) tijdens zijn zitting van 28 november 2025 heeft goedgekeurd.

Conclusies van de Raad over de strategische rol van cultuur, cultureel erfgoed en audiovisuele werken bij het hooghouden van de Europese waarden en democratische veerkracht

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE

HERINNEREND AAN HET VOLGENDE:

1. De gemeenschappelijke waarden waarop de Europese Unie berust zijn eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, de rechtsstaat, gelijkheid en eerbiediging van de mensenrechten, waaronder de rechten van personen die tot een minderheid behoren¹.
2. Democratische samenlevingen worden geschraagd door participatie en betrokkenheid van burgers, en in dergelijke samenlevingen worden de grondrechten van burgers, met inbegrip van de vrijheid van meningsuiting, beschermd.
3. De fundamentele rol van cultuur is uitdrukkelijk erkend in het primaire recht van de EU en in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens², en deelname aan het culturele leven van de gemeenschap en het genieten van kunst kunnen een cruciale rol spelen bij het bevorderen van vrede.
4. Cultuur, cultureel erfgoed en audiovisuele werken³ hebben een intrinsieke waarde en zijn ook een fundamentele bron van sociale cohesie en dialoog, onder meer doordat ze een gevoel van gedeelde waarden en verbondenheid versterken.
5. Cultuur en cultureel erfgoed worden niet alleen gekenmerkt door diversiteit, maar ook door een gemeenschapsgevoel, een gedeelde geschiedenis en een collectief geheugen, waardoor de banden, het wederzijds begrip en de gezamenlijke waarden in heel Europa worden versterkt.

¹ Artikel 2 VEU.

² Met name artikel 3 VEU en artikel 27 UVRM.

³ De culturele en creatieve sector zijn gedefinieerd in Verordening (EU) 2021/818 van 20 mei 2021 tot vaststelling van het programma Creatief Europa (2021-2027) en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 1295/2013. Onder audiovisuele werken vallen met name speelfilms, televisieseries, documentaires, animatie en videospellen.

6. Burgerparticipatie en maatschappelijke betrokkenheid vormen het fundament van de Europese waarden, en cultuur en cultureel erfgoed spelen in dit verband een actieve en cruciale rol, niet alleen door hun intrinsieke waarde, maar ook omdat ze belangrijke pijlers zijn van democratische samenlevingen en de grondrechten van EU-burgers.

IN AANMERKING NEMEND⁴:

7. De strategische agenda (2024-2029)⁵ van de Europese Raad, waarin prioriteit wordt gegeven aan het bevorderen van culturele diversiteit en cultureel erfgoed met het oog op het hooghouden van de Europese waarden binnen de EU in een vrij en democratisch Europa.
8. De resolutie van de Raad over het EU-werkplan voor cultuur 2023-2026⁶, waarin de essentiële rol van culturele verscheidenheid voor de bevordering en bescherming van de mensenrechten en positieve maatschappelijke transformatie wordt benadrukt, en waarin wordt opgeroepen tot actie om erfgoed te beschermen.
9. De conclusies van de Raad van 21 juni 2021, waarin de EU-aanpak voor cultureel erfgoed in conflicten en crises uiteen wordt gezet, en de conclusies van de Raad van 21 mei 2014, waarin het potentieel van cultuur en cultureel erfgoed als gemeenschappelijke strategische hulpbron voor de totstandbrenging van een samenleving wordt benadrukt⁷.
10. De resolutie van het Europees Parlement van 20 oktober 2022 over culturele solidariteit met Oekraïne en een gezamenlijk noodresponsmechanisme voor cultureel herstel in Europa, waarin de nadruk wordt gelegd op de noodzaak van steun voor en solidariteit met het Oekraïense culturele ecosysteem, en op het belang van ondersteuning van de veerkracht en het herstel van het hele culturele ecosysteem van de EU na de crisis⁸.

⁴ Wetteksten en beleidsdocumenten die relevant zijn voor deze conclusies zijn opgenomen in de bijlage.

⁵ EUCO 15/24, bijlage.

⁶ Resolutie van de Raad over het EU-werkplan voor cultuur 2023-2026 – PB C 466 van 7.12.2022.

⁷ Zie 9837/21 en 2014/C 183/08.

⁸ Zie 2022/2759 (RSP),
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0374_NL.html

ERKENNENDE HETGEEN VOLGT:

11. In de huidige geopolitieke situatie, die wordt gekenmerkt door onzekerheid en meervoudige bedreigingen voor Europese landen, kunnen we de Europese waarden, democratieën en levenswijze niet meer als vanzelfsprekend beschouwen, maar moeten we actief verdedigen, beschermen en promoten waar Europa voor staat.
12. Cultuur blijft een hoeksteen van de Europese samenlevingen. Europeanen noemen cultuur, samen met gedeelde waarden en geschiedenis, als eerste wanneer hen gevraagd wordt wat er zorgt voor een gemeenschapsgevoel⁹.
13. Culturele en taalkundige diversiteit en erfgoed zijn van cruciaal belang om de democratische veerkracht, participatie en betrokkenheid te versterken.
14. Culturele rechten zijn essentieel voor een pluralistisch, inclusief en democratisch Europa. Deelname aan culturele activiteiten versterkt de democratie doordat er ruimten worden gecreëerd waar iedereen kan samenkomen en maatschappelijke betrokkenheid wordt aangemoedigd, vertrouwen wordt opgebouwd en maatschappelijke en democratische waarden worden gestimuleerd¹⁰. In deze context zijn herdenkingsactiviteiten en kritische reflectie over Europa's verleden noodzakelijk om burgers, en met name jongeren, bewust te maken van hun gemeenschappelijke geschiedenis en waarden, als fundament voor een gemeenschappelijke toekomst.
15. Deelname aan culturele activiteiten verbetert de geestelijke gezondheid en het welzijn bovendien aanzienlijk, zowel op individueel als op collectief niveau, wat leidt tot veerkrachtigere en meer gemeenschapsgeoriënteerde samenlevingen in een wereld waarin sprake is van onzekerheid en onze waarden onder druk staan.
16. De acties in verband met de Culturele Hoofdstad van Europa en het Europees erfgoedlabel laten zien hoe culturele participatie en interactie van burgers openbare ruimten veranderen in levendigere en bloeiende gemeenschappen en het gevoel van samenhang onder burgers vergroten.

⁹ In Speciale Eurobarometer 562, gepubliceerd op 8 mei 2025, zijn cultuur, waarden en geschiedenis de drie belangrijkste factoren die het sterkst bevorderend zijn voor een gemeenschapsgevoel onder EU-burgers (29 % noemde cultuur als eerste, 26 % van de respondenten noemde waarden als belangrijkste factor, en 24 % geschiedenis – zie blz. 18).

¹⁰ Culture and Democracy: the evidence (“Cultuur en democratie: het bewijs”) – onafhankelijk verslag in opdracht van en opgesteld voor de Europese Commissie, 2023.

17. Culturele instellingen en ruimten, zoals openbaar toegankelijke bibliotheken, spelen een cruciale rol bij het aanpakken van de maatschappelijke uitdagingen die verband houden met het waarborgen van de democratie aangezien zij geïnformeerd burgerschap, geletterdheid, burgerparticipatie en sociale inclusie bevorderen.
18. Cultuur en audiovisuele werken beïnvloeden de normen en attitudes van burgers, waaronder die van kinderen en jongeren. In dit verband is toegang tot mediageletterdheid en diverse meertalige hoogwaardige inhoud van bijzonder belang.
19. Cultuur, cultureel erfgoed en audiovisuele werken kunnen bijdragen tot de Europese waarden, democratische veerkracht en vredesopbouw, en een forum bieden voor democratisch debat en burgerparticipatie indien zij gebaseerd zijn op artistieke vrijheid, culturele en taalkundige diversiteit en vrijheid van meningsuiting.
20. De rol die cultuur en cultureel erfgoed spelen bij het op een betrouwbare en diverse manier bevorderen van democratische samenlevingen, vormt ook de kern van de internationale culturele betrekkingen en partnerschappen van de EU, aangezien de culturele diversiteit van de EU verrijkt en wordt verrijkt door culturele input uit andere delen van Europa en de wereld. Interculturele dialoog versterkt de sociale cohesie en participatie.
21. De bescherming van cultureel erfgoed is een mondiale uitdaging. Niet alleen oorlog en andere opzettelijke handelingen, maar ook crises en conflicten kunnen leiden tot verlies van cultureel erfgoed, niet alleen door vernietiging, maar ook door roof en plundering. De illegale handel in cultuurgoederen bestendigt de ontneming van de culturele identiteit, die samenhangt met het verlies van cultureel erfgoed voor de respectieve landen en samenlevingen van herkomst. In dit verband kan internationale samenwerking om plundering en illegale handel te voorkomen en bestrijden en om cultureel erfgoed te beschermen en herstellen, bijdragen tot vrede op lange termijn omdat het gemeenschappelijk erfgoed, de culturele identiteit, het vertrouwen en de gedeelde geschiedenis hierdoor worden versterkt.

22. Culturele identiteit wordt opzettelijk gekozen als doelwit, of het nu gaat om fysieke – waaronder militaire – dreigingen, hybride dreigingen of desinformatie, zaken die een steeds prominenter onderdeel van politieke en militaire strategieën zijn geworden, zowel in vreedstijd als tijdens conflicten.
23. De opzettelijke fysieke vernietiging van plaatsen met culturele waarde in Oekraïne en valse narratieven over Oekraïne blijven een ernstige bedreiging vormen voor de Oekraïense identiteit en het cultureel erfgoed in Oekraïne.

IS INGENOMEN MET:

24. Maatregelen en initiatieven van de EU en haar lidstaten om de culturele diversiteit te bevorderen en het Europees cultureel erfgoed te beschermen terwijl mensen ook bewust worden gemaakt van het strategische belang van cultuur, cultureel erfgoed en audiovisuele werken voor het opbouwen van democratische veerkracht.

VERZOEKT DE LIDSTATEN OM OP DE JUISTE NIVEAUS:

25. De nodige maatregelen te nemen om waarden, identiteit en collectief geheugen te beschermen door cultuur in al haar vormen te bevorderen en het Europees cultureel erfgoed veilig te stellen.
26. Te erkennen dat er voor culturele veerkracht een sterk, levendig maatschappelijk middenveld, civiele ruimte en burgerparticipatie nodig zijn, gebaseerd op culturele en taalkundige diversiteit en artistieke vrijheid.
27. Na te gaan hoe de toegang tot en de vindbaarheid en het hergebruik van Europese meertalige inhoud, met inbegrip van gedigitaliseerd cultureel erfgoed¹¹, verder kunnen worden bevorderd bij burgers, met inbegrip van kinderen en jongeren, waarbij een hoog niveau van bescherming van minderjarigen wordt gewaarborgd.

¹¹ Dit kan bijvoorbeeld via het Europeana-portaal en de gemeenschappelijke Europese dataruimte voor cultureel erfgoed.

28. De toegang van burgers tot en hun deelname aan culturele activiteiten te blijven bevorderen en aldus de democratische participatie en betrokkenheid op individueel en gemeenschapsniveau te versterken.
29. De vitale rol van culturele instellingen bij het bieden van toegang tot kennis, informatie en ervaringen en bij het fungeren als forum voor kritisch denken en dialoog te blijven versterken.
30. Cultuur en culturele infrastructuur (bv. archieven, bibliotheken, opslagplaatsen, musea, bioscopen, gebouwen, waaronder religieuze gebouwen, monumenten en ruimten) te blijven integreren in de crisisparaatheidsplanning, onder meer wanneer er sprake is van veiligheidsdreigingen, bijvoorbeeld door middel van afweersystemen, evacuatieplannen, de beoordeling en inkaartbrenging van risico's, calamiteitenplannen en het documenteren en digitaliseren van cultureel erfgoed met het oog op restauratie in geval van schade, rekening houdend met de kwetsbaarheid van archeologische vindplaatsen.

VERZOEKT DE LIDSTATEN EN DE EUROPESE COMMISSIE OM, MET INACHTNEMING VAN HET SUBSIDIARITEITSBEGINSEL, OP HUN RESPECTIEVE BEVOEGDHEIDSGEBIEDEN EN OP DE PASSENDE NIVEAUS:

31. De ontwikkeling van kennis en onderzoek te bevorderen en normen en vaardigheden, alsook mogelijke mechanismen voor grensoverschrijdende samenwerking voor de bescherming, de waarborging en het digitale behoud van cultuur en cultureel erfgoed te blijven stimuleren, teneinde de crisisparaatheid en veerkracht in de lidstaten te vergroten.
32. De artistieke vrijheid en culturele diversiteit te blijven beschermen en bevorderen als onderdeel van de steun voor cultuur, cultureel erfgoed en audiovisuele werken.
33. De rol van kunstenaars en culturele en creatieve professionals ten behoeve van veerkracht te blijven ondersteunen.
34. Na te denken over het aanmoedigen van initiatieven die de aandacht vestigen op de manier waarop cultuur, cultureel erfgoed en audiovisuele werken, zoals film, gemeenschappelijke waarden en een gedeeld verleden weerspiegelen en zo bijdragen tot het hooghouden van de Europese waarden en de democratische veerkracht voor de toekomst.
35. Te overwegen initiatieven aan te moedigen die leiden tot meer inzicht in de cruciale rol die culturele diversiteit, cultureel erfgoed en culturele rechten spelen bij het bevorderen van cohesie, identiteit en veerkracht in samenlevingen.
36. De inspanningen voort te zetten om culturele rechten en culturele diversiteit te beschermen en te bevorderen met en via internationale organisaties, zoals de Raad van Europa en Unesco.
37. Te overwegen initiatieven aan te moedigen die de internationale culturele betrekkingen en de interculturele dialoog van de EU en haar lidstaten bevorderen, in samenwerking met internationale partners zoals de Raad van Europa en Unesco.
38. Steun te blijven verlenen aan instellingen en organisaties die betrokken zijn bij de ondersteuning van kunstenaars uit Oekraïne en/of de bescherming en het herstel van cultuur en cultureel erfgoed in Oekraïne, met name door schade- en risicobeoordelingen en het plannen van snel herstel, onder meer door samenwerking in multilaterale fora.

VERZOEKT DE EUROPESE COMMISSIE HET VOLGENDE TE DOEN:

39. Na te denken over bewustmakingsactiviteiten die gericht zijn op de rol van cultuur, culturele en taalkundige diversiteit en cultureel erfgoed bij het hooghouden van gemeenschappelijke waarden en democratische veerkracht in Europa, onder meer in verband met het initiatief Nieuw Europees Bauhaus en bij de uitvoering van het aankomende cultuurkompas, dat tot doel heeft de verschillende dimensies van cultuur richting te geven en te benutten.
 40. Met volledige eerbiediging van de artistieke vrijheid en zonder bemoeienis met de inhoud, de bevordering van gemeenschappelijke waarden en democratische veerkracht op te nemen in initiatieven die cultuur, cultureel erfgoed en audiovisuele werken ondersteunen.
-

Referenties

De volgende wetteksten en beleidsdocumenten zijn relevant voor deze conclusies van de Raad:

- *EU-Verdragen*
 - Verdrag betreffende de Europese Unie (geconsolideerde versie 2016) – PB C 202 van 7.6.2016
 - Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (2012/C 326/02)
- *Europese Raad*
 - Conclusies van de Europese Raad van 27 juni 2024, EUCO 15/24
- *Raad van de Europese Unie*
 - Conclusies van de Raad over de EU-aanpak voor cultureel erfgoed in conflicten en crises, doc. 9837/21
 - Conclusies van de Raad over cultureel erfgoed als strategische hulpbron voor een duurzaam Europa – PB C 183 van 14.6.2014
 - Resolutie van de Raad over het EU-werkplan voor cultuur 2023-2026 – PB C 466 van 7.12.2022
 - Conclusies van de Raad over het verbeteren en bevorderen van de toegang tot cultuur – PB C 7446 van 13.12.2024
 - Conclusies van de Raad over het ondersteunen van jonge kunstenaars en culturele en creatieve professionals bij het begin van hun carrière – PB C 3165 van 4.6.2025

- *Europese Commissie*
- Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's betreffende het actieplan voor Europese democratie (COM/2020/790)
- Europese Commissie: Directoraat-generaal Onderwijs, Jongerenzaken, Sport en Cultuur, ECORYS en Hammonds, W., "Culture and Democracy, the evidence. How citizens' participation in cultural activities enhances civic engagement, democracy and social cohesion: lessons from international research", 2023
- Europese Commissie: Directoraat-generaal Onderwijs, Jongerenzaken, Sport en Cultuur, "Recommendations from the European Commission-led expert group on the safeguarding of cultural heritage in Ukraine", 2024
- Europese Commissie en hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid, gezamenlijke mededeling aan het Europees Parlement, de Europese Raad, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's over de strategie voor een paraatheidsunie – JOIN(2025) 130
- Aanbeveling (EU) 2021/1970 van de Commissie van 10 november 2021 betreffende een gemeenschappelijke Europese dataruimte voor cultureel erfgoed: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2021.401.01.0005.01.NLD&toc=OJ%3AL%3A2021%3A401%3ATOC <https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2021/1970/oj/>
- Speciale Eurobarometer 562, "Europeans' attitudes towards culture", Eurobarometer-verslag, februari – maart 2025, op verzoek van de Europese Commissie, directoraat-generaal Onderwijs en Cultuur (DG EAC) en gecoördineerd door de Europese Commissie, directoraat-generaal Communicatie (DG COMM)

- *Europees Parlement en Raad*
 - Besluit nr. 1194/2011/EU van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 tot instelling van een actie van de Europese Unie voor het Europees erfgoedlabel – PB L 303 van 22.11.2011, blz. 1
 - Besluit nr. 445/2014/EU van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 tot vaststelling van een actie van de Unie voor het evenement “Culturele hoofdsteden van Europa” voor de periode 2020 tot 2033 en tot intrekking van Besluit nr. 1622/2006/EG – PB L 132 van 3.5.2014, blz. 1
 - Verordening (EU) 2021/818 van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2021 tot vaststelling van het programma Creatief Europa (2021-2027) en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 1295/2013 – PB L 189 van 28.5.2021, blz. 34
- *Europees Parlement*
 - Resolutie van het Europees Parlement van 19 september 2019 over het belang van Europese herinnering voor de toekomst van Europa (2019/2819(RSP))
 - Resolutie van het Europees Parlement van 14 december 2022 over de uitvoering van de nieuwe Europese agenda voor cultuur en de EU-strategie voor internationale culturele betrekkingen (2022/2047(INI))
 - Verslag van het Europees Parlement over de uitvoering van de nieuwe Europese agenda voor cultuur en de EU-strategie voor internationale culturele betrekkingen (2022/2047(INI))
 - Resolutie van het Europees Parlement van 20 oktober 2022 over culturele solidariteit met Oekraïne en een gemeenschappelijk noodresponsmechanisme voor cultureel herstel in Europa (2022/2759(RSP))
- *Raad van Europa*
 - Het Verdrag van Faro van de Raad van Europa van 2005 inzake de waarde van cultureel erfgoed voor de samenleving

- *Verenigde Naties*
 - Universele Verklaring van de rechten van de mens (UVRM, 1948)
 - Internationaal Verdrag van de VN inzake economische, sociale en culturele rechten, 1966
 - VN-pact voor de toekomst, aangenomen tijdens de VN-Top van de Toekomst, New York, 22-23 september 2024

- *Unesco*
 - Unesco-Verdrag van 1954 inzake de bescherming van culturele goederen in geval van een gewapend conflict
 - Unesco-Verdrag van 1972 inzake de bescherming van het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld
 - Unesco-Verdrag van 2001 inzake de bescherming van cultureel erfgoed onder water
 - Unesco-Verdrag van 2003 inzake de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed
 - Unesco-Verdrag van 2005 betreffende de bescherming en de bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen
 - Wereldconferentie van de Unesco over cultuurbeleid en duurzame ontwikkeling
 - Verklaring MONDIACULT 2022: <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-world-conference-cultural-policies-and-sustainable-development-mondiacult-2022>
 - Wereldconferentie van de Unesco over cultuurbeleid en duurzame ontwikkeling
 - Slotdocument en toezegging van de minister van Cultuur MONDIACULT 2025: https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2025/09/EN_MONDIACULT_Outcome_Document%20Final%2027.09.25.pdf?hub=171169

- *Overige*
 - Handvest van Porto Santo, 2021: Cultuur en de bevordering van democratie: naar een Europees cultureel burgerschap en het Jongerenaddendum bij het Handvest van Porto Santo (2025)
 - Verklaring van Cáceres van de EU-ministers van Cultuur van 25-26 september 2023 onder het Spaanse voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie
 - Niinistö, S. (2024). “Safer Together – Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness”
-